

ZNANJE RJEČNIKA I VJEŠTINA ČITANJA

MIRJANA VANCAŠ

primljeno: studeni '96.
prihvaćeno: ožujak '97.

Izvorni znanstveni članak
UDK: 376.36

Zadaci za ispitivanje poznavanja specifičnih kategorija rječnika - homonima, antonima, sinonima i izreka daju uvid u razlike u vokabularu između djece s teškoćama čitanja i djece bez teškoća u verbalnoj komunikaciji. U ispitanih devetogodišnjaka naročito zadaci homonima i sinonima pokazuju primjerenu diskriminativnu vrijednost za razlikovanje uzoraka. Znanje vokabulara, nedostatno u skupini djece s teškoćama čitanja, uvjetuje i omogućava predviđanje njihova (ne)uspjeha u razumijevanju čitanog teksta (u skladu s rezultatima diskriminativne analize, analize varijance i osnovnih statistika). Suprotno pak, u skupini bez teškoća čitanja nije moguće predvidjeti rezultate razumijevanja pročitanoog prema poznavanju homonima, antonima, sinonima i izreka. Moguće je da primjereno znanje vokabulara dovodi do drugačijeg odnosa komponenti razumijevanja, odnosno takove interakcije koja uvjetuje veću nezavisnost istih, ali i smanjuje prediktivnu vrijednost pojedine komponente.

UVOD

Rezultati većeg broja istraživanja ukazuju da su loši čitači manje uspješni od djece dobrih čitača na zadacima receptivnog i produktivnog vokabulara (Vellutino i Scanlon, 1987; Gathercole i Baddeley, 1993). Neke su studije djece s teškoćama učenja, ujedno i teškoćama čitanja, ukazale na probleme u rješavanju zadataka koji su zahtijevali interpretaciju rečenica s dvostrukim značenjem (Wiig, Semel i Abele, 1981; Shames i Wiig, 1986).

Djeca s teškoćama učenja bila su znatno lošija negoli njihovi kontrolni parovi, izjednačeni po obrazovanju.

Primjereno shvaćanje značenja riječi unutar i izvan rečeničnog konteksta neophodno je da bi se uspostavila veza govorene riječi s njenim pisanim oblikom. Djeca moraju znati osnovnu razliku između značenja te riječi i značenja ostalih riječi, naročito onih koje su slične bilo u odnosnom (referencijalnom) ili funkcionalnom smislu.

Ovaj je proces izuzetno važan na početnom stupnju čitanja, jer djeca teže usvajaju riječi ako se inicijalno susreću s njima tek pri identificiranju istih u pisanom obliku

(Wolf i Vellutino, 1993), odnosno pri pokušaju njihova čitanja.

Kada dijete ima usvojeno značenje, ne samo da mu je olakšano identificiranje napisane riječi, već je bitno bliže cilju čitanja - razumijevanju pročitanoog. Razumijevanje kombinacija riječi (izraza, rečenica, odjeljaka i cijelog teksta) moguće je samo ako postoji prvotno poznavanje značenja pojedinačnih riječi, odnosno eventualnih prenesenih značenja riječi, izraza i fraza, te poznavanje sintaktičkih odnosa, a što ovisi i o ranijem i trenutnom znanju o svijetu (i jeziku) kojeg čitač posjeduje (Hasenstab, 1985).

Znanje vokabulara mora biti automatizirano, s brzim i učinkovitim pristupom njegovom značenju (Fawcett i Nicolson, 1991). Razina automatizma definira brzinu i točnost leksičke obrade (ali i morfološke, sintaktičke i drugih obrada), a sve ove aktivnosti zajedno određuju razumijevanje. Neadekvatnosti u bilo kojem od navedenih procesa mogu rezultirati teškoćama razumijevanja, a one su jedan od simptoma disleksije.

Mr.sc. Mirjana Vancaš znanstveni je novak na Odsjeku za logopediju Fakulteta za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu